

Slovo zriaďovateľa

Ďakujem všetkým, ktorí túto ochotnícku tradíciu započali a aj tým, ktorí ju rozvíjajú dodnes. S úctou ďakujem všetkým, ktorí obetovali svoj čas a považovali za potrebné vychovávať aj divadlom. Prajem tomuto súboru a jeho členom hlavne pevné zdravie, aby svoje skúsenosti a pozitívne hodnoty mohli odovzdať ďalším a ďalším generáciám a aby i ďalšie predstavenia prinášali radosť a pozitívnu energiu celej spoločnosti.

Ing. Martin Kapusta
riaditeľ Mestského kultúrneho centra SNV

POĎAKOVANIE

V prvom rade sa chceme poďakovať nášmu zriaďovateľovi Mestskému kultúrnemu stredisku v Spišskej Novej Vsi za nesmiernu dlhoročnú trpezlivosť a takmer materskú starostlivosť o nás, ochotníkov.

Primátorovi mesta Pavlovi Bečarikovi, ktorý nielen osobným finančným vkladom podporil našu snahu, ale hlavne: „Nielen športom je človek živý.“ a „Pokračujte, lebo vaša práca má zmysel.“ A to ešte nevedel, že bude znovuzvolený.

Ing. Emilovi Labajovi, hoci by s nami už nič mať nemal, stále provokuje a tlačí nás pracovať. Ďalej mu ďakujeme, hoci už je penzista, bez nároku na honorár, vkladá do našich bulletinov, pamätníc... svoj talent, ktorý je na nezaplatenie.

Spišskému divadlu, ktoré umožnilo premiérovať túto inscenáciu vo svojom priestore.

Všetkým našim priaznivcom a priateľom, ktorí sú často pre verejnosť anonymní, že nám venujú často viac času a svojich schopností, ako mnohí na verejných miestach.

Pohrebná služba
Rastislav Findura
Slovenská 8, 052 01 Spišská Nová Ves, tel.: 053446 70 70

tv r
televízia reduta
Spišská Nová Ves

 SPIŠSKÉ
DIVADLO

BETÓN-SPIŠ
VÝROBA A DOPRAVA BETÓNU

Vydalo
Zodpovedný
Grafická úprava a sadzba
Jazyková úprava
Tlač
Počet výtlačkov

Mestské kultúrne centrum, Spišská Nová Ves
Martin Kapusta
Lucian Cmorej, ABC studio, Spišská Nová Ves
Andrea Jančíková
FaxCopy, Spišská Nová ves
100 ks, nepredajné

MESTSKÉ KULTÚRNE CENTRUM
SPIŠSKÁ NOVÁ VES

Ján Chalupka STARÝ ZALÚBENEC

(GENERÁLKA)

91. SEZÓNA

134. PREMIÉRA

Slovo upravovateľa a režiséra

„Fondy svojej satiry vyčerpал vlastne už v prvej svojej hre, v Kocúrkove. V nasledujúcich nerozmnožoval a neprehľboval ich rozmery, dajúc sa neskoršie pomýliť aj novými tendenciami literárneho vývinu, ktorému sa nevedel zákonite prispôbiť. Dramatické vzory viedenskej frašky zvädzali ho k drsnej, javiskovej i psychologicky nemotivovanej násilnej komičnosti, odkláňajúc sa od zákonitého divadelného prepočítavania dát, s ktorými sa stretal v živote.“

J. Mráz: Dejiny slovenskej literatúry, 1948

DS Hviezdoslav a Chalupka:

Divadelný súbor Hviezdoslav uviedol vo svojej deväťdesiatročnej existencii Chalupkovu satiru Všetko naopak, v úprave a režii Milana Bobulu, jediný raz 6. apríla 1993. Že išlo o úspešné predstavenie svedčia ocenenia z festivalov: Krajská súťaž v Sabinove – prvé miesto, Eva Kopperová (Johanka) cena za ženský herecký výkon. Účasť na XXVI. Palárikovej Rakovej, Mária Dulová-Brozmanová (Anička) cena za ženský herecký výkon. Účasť na XXVII. Divadelnej SNV, Mária Dulová-Brozmanová (Anička) cena za ženský herecký výkon. Účasť na nultom ročníku festivalu J. Roháča v Nitrianskom Pravne.

Vedomí si týchto dvoch paradoxov:

kritického ohlasu literárnych vedcov a teoretikov divadla už od počiatku uvedenia Kocúrkova ako fenoménu malomeštiackeho zmýšľania Slovačstva, s absenciou snáh o vytvorenie umeleckého dramatického diela (samotnému Chalupkovi zrejme išlo len o nastavenie zrkadla vtedajším stredným vrstvám spoločnosti, z ktorých sa smeje jednoduchý ľud) na jednej strane a úspechu, hlavne ochotníckych divadelných spoločností, (viď Bobulova inscenácia z roku 1993) na strane druhej, som pristúpil na návrh členov výboru k príležitosti deväťdesiatin pripraviť niektorú z Chalupkových hier.

Pri analýze Chalupkovho dramatického diela som zistil, že jeho hlavná línia výsmechu malomeštiactva sa opiera o niekoľko základných rovín: odrodilstvo, prospechárstvo, strata cechovej hrdosti, zápečníctvo. Nuž ale, tak ako ich vo svojich satirách naozaj hrubo a vulgárne (v spoločenskom slova zmysle) napáda, dnešnému divákovi zrejme vôbec nič nepovie a divák sa začne nudiť, som sa rozhodol upraviť jeho Starého zaľúbenca tak, aby tieto Chalupkovské prvky kritiky v hre zostali, ale akoby mimochodom, nie ako hlavná línia predstavenia. Tak som si vymyslel „generálku“ na zajtrajšiu premiéru predstavenia ochotníckeho divadelného súboru so všetkými nedostatkami, ktoré je nutné na poslednú chvíľu vyriešiť.

Pôvodný chalupkovský zámysel kritiky vtedajšej spoločnosti som nechal v postavách hry: Pamazala – lakomstvo a strata cechovej hrdosti, Dumaparti – zápečníctvo a opilstvo, Lesebucha – prospechárstvo a spiatočníctvo (šarlatánstvo). Do úst Miška som vložil niekoľko poznámok o maďarizácii, aby aj táto rovina Chalupkovej satiry bola dodržaná. V ženských postavách je výklad týchto kritických prvkov náznaková, ale nie prvoradá.

Hlavná línia predstavenia je vložená do Chalupkovej repliky, ktorá sa nesie jeho

HVIEZDOSLAVOVSKÝ KLEBETNÍK Alebo KTO? ČO? PRE KOHO? O KOM? S KÝM? PROTI KOMU?

Predstavenie inscenácie KAR (autor a režisér Albín Medúz) ako posledné divadelné predstavenie v sezóne 2021/2022 sa uskutočnilo na úrovni 47. ročníka celoslovenskej postupovej súťaže a prehliadky neprofesionálnych divadiel Belopotockého Mikuláš 14. júna. Výsledok: bronzové pásmo v súťažnej kategórii II. Tradičné prúdy divadla a nové skúsenosti pre kandrdasov. O niekoľko dní sa na úrovni výboru divadelného súboru potvrdil výber inscenácie pre novú sezónu, ktorej bulletin teraz držíte v ruke.

Od polovice mesiaca jún sme spolupracovali s Austráliou! Znie to síce veľkolepo, ale za tým sa skrýva aktívna účasť členov divadelného súboru A. Medúza a P. Königa na kabarete pod názvom GERIATRIO, ktoré inicioval levočský rodák K. Bendžala, v súčasnosti žijúci už veľa rokov u protinožcov. Tri vystúpenia tesne pod strechou Domu MS s príspevom špičkových muzikantov J. Valkoša a E. Labaja a, samozrejme, autora textov a melódii K. Bendžalu boli osviežením leta 2022.

Druhý deň prázdninového mesiaca znamenal definitívne ukončenie divadelnej sezóny 2021/2022 u kamaráta Michala, ktorý naše vystrájanie zatiaľ iba raz ročne pri zdraví vydrží. Táto udalosť bola ešte spestrená gratuláciou Albínovi Medúzovi k jeho sedemdesiatym narodeninám. Odvdáčil sa nám vyrobením zdravotne nezávadného kvalitného gulášu.

23. júl bol dňom poslednej rozlúčky s doc. Jánom Solovičom na cintoríne Poprad-Veľká. Jeho pamiatku za divadelný súbor Hviezdoslav si uctili za všetkých členov J. Simkanič a P. König položením kytice a zápisom do kondolenčnej knihy.

Začiatkom druhého týždňa v auguste sme sa začali postupne zhromažďovať a začítavať do replík tejto Janom Chalupkom najprv v Budapešti po maďarsky napísanej kocúrkovčiny.

Začiatkom septembra bola radnica nášho mesta miestom spomienkovej trizny za obeť holokaustu a rasového násillia, kde túto udalosť dotvoril sprievodným slovom P. König.

Prvý týždeň mesiaca október bol pre náš súbor mimoriadne smutný. Vo veku 95 rokov nás navždy opustil Valent Peták. Za divadelný súbor sa s ním prišli rozlúčiť položením smútočnej kytice ku katafalku a odprevadením na miesto posledného odpočinku za divadelný súbor G. Findurová, G. Rerková, P. Kraus a P. König.

Sedemnásty október bol labuťou piesňou poetických popoludní, ktoré začali v marci 2010 a pretrvali 13. ročníkov. V rámci akcie Rok odkazu štúrovcov zazneli v Dome Matice slovenskej najkrajšie prózy a básne – Štúrovci. Za divadelný súbor Hviezdoslav recitoval básne S. Chalupku, A. Sladkoviča a J. Kráľa P. König.

A to je koniec klebeteniu, ktoré s radosťou vám predostiera pre rozšírenie vášho rozhľadu o dianie už v deväťdesiatročnom divadelnom súbore Hviezdoslav

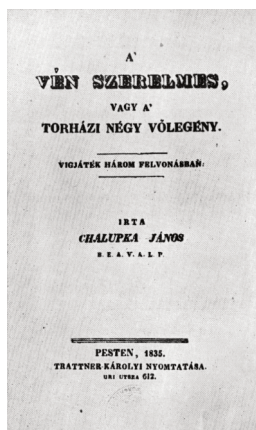
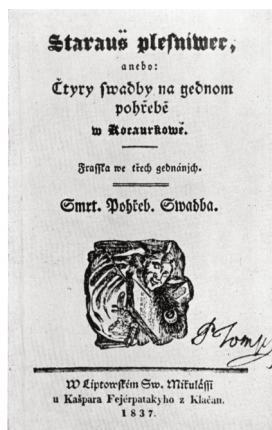
Peter König

Chalupka na slovenských javiskách

*Kocúrkovo v ND
Bratislava v roku
1953.
Lea Juričková,
Karol L. Zachar,
Hana Meličková*

*Titulné strany
slovenského
a maďarského
vydania hry
Staruš plesnivec*

*Foto z predstavenia Všetko naopak
DS Hviezdoslav z roku 1993.
Zlava M. Liptáková, R. Jakubec,
J. Gavlák*

celou Kocúrkovskou genézou: „Len aby sme v hanbe nezostali.“

Dúfam, že naša úprava a predstavenie Starého zalúbenca v hanbe nezostane.
Prajem vám príjemnú zábavu.

JÁN CHALUPKA k druhému vydaniu Kocúrkova 1871

„Mnoho totiž hluku táto komédia narobila. Domnieval sa totiž ne jeden, ktorý satire nerozumel, že sa toto všetko na túto alebo túto obec, alebo isté osoby, vzťahuje. Tí, ktorí sa obraznými byť bludne domnievali, všemožne o to pracovali, aby toho posmeškára vykúrili... Cenzor im odpovedal, že sa on o to nikdy nestará, pretože v jeho komédii nič zlého nevidel, čo by boha, kráľa, náboženstvo, dobré mravy, statočnosť a česť osoby obrazilo. Tým sa oni neuspokojili. Najali si advokáta z Vacova a doručili mu 100 či 200 zlatých, aby toho človeka vyšlakoval a na patričnom mieste udal. Všetko nadarmo.“

Staruš plesnivec uzrel svetlo literárneho sveta v maďarčine (V Pešti, 1835), v Slovenskom preklade samotného Chalupku vyšiel anonymne v Liptovskom Mikuláši u Kašpara Fejérpatakyho v roku 1837. Chalupka v úvode tohto vydania píše:

„Jen by se opět někdo nedomníval, že jsme ho hle v onom Pomazalovi vyobrazili. Věřte, milí Páni, že Trasořitka, Svrbořitka a Běloritka jsou toliko osoby světa básnického, a že ani jediné z nich v Porubě nenaleznete, ani v Potkanové, ani Příhradzaněch, ani na Štítnické dolině, anebo Bečkereku.“

Zoltán Rampák, Poznámka k premiére Janka Chalupku na Novej scéne, Bratislava, 1947:

„Je isté, že sotva možno nájsť meradlá, ktorými by sme mohli jeho dramatickú tvorbu priaznivo hodnotiť po jej umeleckej stránke.“

Ján Chalupka (28. 10. 1791 – 15. 7. 1871) a jeho dramatická tvorba:

Kocúrkovo, 1830

Všetko naopak, 1832

Trasorítka, 1833

Trinásta hodina, 1835 – 1837 vo Vlastivednom kalendári na pokračovanie

Staruš plesnivec, 1835 v maďarčine, 1837 v silne slovenčiackej češtine

Dobrovoľníci, 1854

Fuk a Huk, 1862

Hrdá pýcha skrotla, 1871

Juvelír, 1874

Ján Chalupka STARÝ ZALÚBENEC

(G E N E R Á L K A)

Premiéra: **nedela 4. decembra 2022 o 18.00 v Spišskom divadle**

Úprava, réžia a výprava

Preklad zo spisovného do národného jazyka :

Spev

Sólista

Svetlo a tma

Albín Medúz

Peter König

Spevácky zbor divadelného
súboru Hviezdoslav

Ján Berčák

Jozef Nalevanko

Osoby a kto ich bavi

POMAZAL, najslávnejší maliar Kocúrkova

Peter Kraus

SABÍNKA, jeho príbuzná,
chudobná miss Kocúrkova

Ester Gregorovičová

MIŠKO, maliarsky učeň, maďar z Miškovca,
čo po maďarsky ani nevie

Marcel Koreň

DUNAPARTI, svetobežník, vyslúžilý vojak
a zaslúžilý alkoholik

Ján Berčák

DOKTOR LESEBUCH, rodinný lekár,
slovenský Nemec, alebo nemecký Slovák

Peter König

VDOVA FRNDOLINKA,
Mata Hary Kocúrkova

Slávka Kavuličová

PANNA BELORITKA,
veľmi, veľmi vzdialená príbuzná Pomazalova

Andrea Dlugošová

PANNA SVRBORITKA, suseda,
čo by rada bola tu doma

Magdaléna Cibulová

Laco, kocúrkovský Vševedko

Laco Pekarčík,
alebo dakto iný

90 rokov od vzniku DS HVIEZDOSLAV

Divadelné predstavenie inscenácie, ktorej sa týka tento bulletin je úzko spojené s oslavou jubilea vzniku divadelného súboru HVIEZDOSLAV.

3. decembra 1932 sa uskutočnilo zasadnutie prípravného výboru budúceho súboru, ktorý zjednocoval divadelné krúžky rôznych mestských spolkov v Spišskej Novej Vsi. V tomto období bol tento divadelný súbor jediným slovenským samostatným špeciálnym ochotníckym spolkom na východnom Slovensku, ako to udávajú vtedajšie Spišské hlasy z 3. II. 1934.

Súbor prijal pomenovanie po P. O. Hviezdoslavovi, pretože tento slovenský básnik bol, je a bude stále, symbolom krásneho slovenského slova, „ktoré znie z úst ochotníkov tohto divadelného súboru“. Vo vtedajšom období to nebolo samozrejmosťou, ved prvé maturitné skúšky v slovenskom jazyku na spišskonovoveskom gymnáziu sa uskutočnili 19. júna 1927, teda až 9 rokov po odstránení rakúskeho orla a uhorskej koruny z čelných miest úradov.

Divadelný súbor za tých 90 rokov prešiel zložitou cestou súvisiacou so stále sa meniacou členskou základňou i zmenami v spoločenskom zriadení. Dokázal v každom období svoju životaschopnosť, prežíval a hral, a hral...

Oficiálne pripravil 134 premiér (vrátane tej dnešnej), ktoré mali zatiaľ 1165 repríz, predstavil inscenácie od 95 autorov, v súbore doteraz účinkovalo okolo 600 ochotníkov, i hostí profesionálov, vystúpil i na scéne SND v Bratislave (1944), bol pravidelným účastníkom Divadelnej SNV (25×), víťazil na bývalej celoštátnej divadelnej prehliadke v Hronove (2×), v Čadci na Palárikovej Rakovej (2×), na Scénickej žatve v Martine (3×), na krajských prehliadkach vo Svite, Kežmarku, Sabinove, Trebišove, vystupoval i v zahraničí v Srbsku, v Česku, získal množstvo ocenení, ako Cenu mesta Spišská Nová Ves (1973), Cenu primátora mesta (2008), Cenu MK SR (1974), Cenu predsedu KSK (2010), množstvo pamätných listov a cien za herecké výkony, účinkoval v 101 mestách a dedinách.

Táto deväťdesiatročná cesta je doteraz podrobne zmapovaná v jedenástich pamätniciach, ktoré sú svedkami úpornej snahy divadelných ochotníkov mnohých generácií naplniť úlohy, ktoré určili výborníci súboru v tom historickom dni 3. decembra 1932. Som toho svedkom a priamym účastníkom už 52 rokov!

Peter König

Nové talenty

Marcel Koreň

Slávka Kavuličová

Ester Gregorovičová